

אהבת הארץ והמקדש, שכבה בוגרת
מפתח הלב, שיעור 2, הדגל בשבילי
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

2. הדגל בשבילי...

שיעור מיוחד במקום מפתח הלב

כתה ד'

הרצינואל

מקורותיו של דגל מדינת ישראל שאובים משני אלמנטים היסטוריים המדגישים קשר בל ינתק: הטלית כסמל המסורתי של העם היהודי וסמל ה"מגן דוד". צבעי הדגל הם צבעי הטלית הלבנה ופסי התכלת המעטרים אותה. סמל המגן דוד מלווה את המסורת היהודית מדורי דורות. כבר בתלמוד הבבלי (פסחים ק"ז, ע"ב) מופיע השם "מגן דוד" כשם של תפילה: "ברוך אתה ה' מגן הדוד". על פי המסורת היהודית, על המגן של דוד המלך היה ציור של שני משולשים שווי צלעות מונחים זה על זה. בתורת הקבלה נחשב סמל המגן דוד כסמל לגאולה שתגיע באמצעות משיח מצאצאי דוד המלך. את נסיבות היווצרותו של דגל ישראל, שבתחילה היה דגלה של התנועה הציונית, תיאר דוד וולפסון, הנשיא השני של ההסתדרות הציונית העולמית ועוזרו של הרצל: "בפקודת מנהיגנו הרצל באתי לבאזל, כדי לעשות את כל ההכנות לקונגרס הראשון. בין השאלות הרבות שהעסיקוני אז הייתה אחת... באיזה דגל נקשט את אולם הקונגרס? מה הם צבעיו? הן דגל אין לנו. הרעיון הזה הכאיבני מאוד. צריך ליצור את הדגל. ואולם באיזה צבעים נבחר? והנה הבהיק רעיון במוחי: הרי יש לנו דגל. לבן כחול. הטלית אשר בה נתעטף בתפילתנו - טלית זו היא סמלנו. נוציא נא את הטלית מנרתיקה ונגלול אותה לעיני ישראל ולעיני כל העמים. הזמנתי אז דגל כחול לבן ומגן דוד מצויר עליו. וכך בא לעולם דגלנו הלאומי". בשיעור זה נעסוק בדגל כסמל לתקוות היהודים לאורך הגלות, תקווה שיום יבוא ותקום מדינה לעם היהודי. בנוסף נעסוק בדגל כסמל לתחילת התהליך של גאולת עם ישראל בארצו.

המטרות

- התלמידים יכירו בערכו ובחשיבותו של דגל ישראל.
- התלמידים ילמדו לכבד את דגל ישראל ואת מה שהוא מסמל.

מבנה השיעור

- פתיחה: הדגל מהו? (מליאה)
- שלב א': מתכוננים לתכנית ראיונות, הדגל בשבילי... (קבוצות ומליאה)
- שלב ב': בשידור ישיר (מליאה ועבודה יחידנית)
- סיכום: הדגל בשבילי... (עבודה יחידנית)

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם בהגדלה את הכרזה "הדגל מהו" (נספח 1).
- יש לצלם כרטיסי ראיונות (נספח 2), כרטיס אחד לכל קבוצה.
- יש לצלם את דף "הדגל בשבילי" (נספח 3) שש פעמים, פעם אחת לכל קבוצה.

- יש לצלם את דף "מה מסמל הדגל?" (נספח 4) כמספר תלמידי הכיתה.
- יש להביא פרטי לבוש עבור הדמויות השונות: כובעים, מדים, כובע של גברת וכדומה.

מהלך השיעור

פתיחה: הדגל מהו? (מליאה)

- נביא לכיתה מקל וגיליון נייר. נציג אותם בפני התלמידים ונשאל "מה זה?".
- נצייר משולשים ופסים ונשאל "מה זה?".
- נשאל: מהו הדגל? (נאזין לתשובות).
- נתלה על הלוח את הכרזה "דגל מהו" (נספח 1) ונקרא בקול:

"לבסוף היה עלי להגיד לך דבר מה על דבר הדגלים, ואיך אני אומר להניפם, ואם היית שואלני בצחוק: הדגל מהו? אין זה אלא מוט וסמרטוט של ארג דבוק אליו. לא, אדוני, דגל הוא יותר מזה. **בדגל מנהלים את בני האדם אל אשר יחפץ המנהל, וגם לארץ הבחירה. לשם דגל יחיו וימותו, רק עליו לבדו יערו למות נפשם, אם יחונכו לכך.**"

- נשאל: מהו דגל לפי הכרזה?
- נסמן בצבעים שונים את הדברים.
- נאמר: הדגל אינו רק מוט ובד אלא הוא מסמל משהו חשוב מאוד שנלמד עליו בשיעור. במבט ראשון דגל הוא מלבן עם צבעים וצורות. ברובד עמוק יותר, מאחורי הפסים והמשולשים מסתתרים משמעויות עמוקות.
- נשאל: מי לדעתכם אמר את הדברים הכתובים בכרזה?
- נספר שאת הדברים כתב חוזה המדינה בנימין זאב הרצל לברון הירש¹ בשנת 1895 (כ-50 שנה לפני שקמה מדינת ישראל). הרצל ניסה לשכנע את הברון לתמוך ברעיון הציוני ולפעול למען הקמת מדינה לעם היהודי.

שלב א': תכנית ראיונות, הדגל בשבילי... (קבוצות ומליאה)

- נתחלק לשש קבוצות.
- נסביר כי כעת נציג תכנית ראיונות עם אנשים מעם ישראל בנושא "הדגל בשבילי...".
- נחלק לכל קבוצה כרטיס עם דמות ושאלות למראיינים (נספח 2).
- נחלק לכל קבוצה דף עם משפטים להשלמה: "הדגל בשבילי..." (נספח 3).
- ננחה את חברי הקבוצה:

¹ הברון מוריס דה הירש (1831–1896)

הברון הירש היה איש עסקים יהודי-גרמני, נדבן גדול ומייסד "החברה להתיישבות יהודים" (יק"א). הוא היה בנקאי חשוב בבריסל. השתתף במימון רשתות רכבות שקישרו בין אירופה למזרח התיכון ותרם סכומי עתק לחברת "כל ישראל חברים" (כ"י"ח) שהקימה בכספו בתי-ספר. לאחר הפרעות ברוסיה בסוף המאה ה-19 הציע לממשלה הרוסית סכום גדול להקמת מוסדות השכלה וחינוך ליהודים. הצעתו נדחתה והוא החל לעודד התיישבות חקלאית של יהודים במקומות שונים בעולם. בין השאר הקים ליהודים שנמלטו מרוסיה הצארית מושבות בארגנטינה ובברזיל. בציונות ראה חלום שאי אפשר להגשימו, אבל האמין בשיבתו של העם היהודי לעבודת האדמה.

אהבת הארץ והמקדש, שכבה בוגרת
מפתח הלב, שיעור 2, הדגל בשבילי
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- לקרוא את הכרטיס.
- למצוא את המשפט המתאים מבין ששת המשפטים (נספח 3).
- לבחור מתוכם נציג שיציג את הדמות. שאר חברי הקבוצה יהיו המראיינים.
- נקצה זמן לחזרות.

שלב ב': בשידור ישיר (מליאה ועבודה יחידנית)

- נחלק לכל תלמיד את הדף "מה מסמל הדגל" (נספח 4).
- נערוך סבב בו כל קבוצה בתורה תציג את הריאיון שלה בפני המליאה.
- נקצה זמן בסיום כל ריאיון למילוי המשפט המתאים (נספח 4).

סיכום: הדגל בשבילי... (עבודה יחידנית)

- נבקש מכל תלמיד לבחור אחד מהמשפטים שאיתו הוא מזדהה, ולנמק מדוע בחר במשפט הזה. את הנימוק יש לכתוב במקום המתאים (נספח 4).

נספח 1: הדגל מהו? כרזה ללוח

"ואם היית שואלני בצחוק:
הדגל מהו? אין זה אלא מוט
וסמרטוט של ארג דבוק אליו.
לא, אדוני, דגל הוא יותר
מזה. בדגל מנהלים את בני
האדם אל אשר יחפץ
המנהל, וגם לארץ הבחירה.
לשם דגל יחיו וימותו, רק
עליו לבדו יערו למות נפשם,
אם יחונכו לכך".

דגל בגטו וורשה

(בתמונה ניצולים אוחזים בדגל ישראל)

קריין א: ערב טוב ושלוש רב למאזינים ולצופים בבית. אנו בתכנית נוספת "הדגל בשבילי". נמצאת איתנו כאן מר לוי לוביטקין שהיה ילד קטן בזמן מלחמת העולם השנייה.

קריין ב: מר לוי, על מה תרצה לספר?

מר לוי: הייתי ילד קטן בערך בן 10 בגטו וורשה. אתם לא מתארים לכם איך שסבלנו שם אבל לא על זה אני רוצה לספר. אני רוצה לספר לכם על המרד.

קריין ג': מרד? אממם נשמע מעניין?

מר לוי: ארגון יהודי לוחם – אי"ל. כך קראו לגיבורים שהחליטו להלחם נגד הגרמנים יימח שמם.

קריין ד: איך היה להם אומץ להלחם מול הגרמנים? הם היו מעטים בכמות ובנשק.

מר לוי: הם באמת היו גיבורים. ונלחמו בגרמנים עד הרגע האחרון. הם אפילו הרגו כמה קציני אס אס. עם פרוץ המרד אחד מהלוחמים תלה על אחד הבתים את דגל ישראל.

קריין א: מה??? דגל ישראל בזמן השואה?

מר לוי: דגל ישראל נוסד עוד לפני קום המדינה. בקונגרס היהודי הראשון בשנת 1897. זה סיפור בפני עצמו כיצד נוצר הדגל. אבל זה לפעם הבאה.

קריין ב': לתלות דגל ישראל בלב הגטו? איזה אומץ לב. איך הגיבו הגרמנים?

מר לוי: במו עיניי ראיתי איך הקצין הגרמני רותח מזעם מנסה לטפס ולהוריד את הדגל. אחד הלוחמים יצא ממחבואו והרג אותו.

קריין ג': אהה. הגרמנים הבינו שלדגל יש השפעה על רוח הלחימה.
מר לוי: בדיוק.

קריין ד: היום, מר לוי אחרי 65 שנה, כשאתה רואה את דגל ישראל מתנוסס ברחבי המדינה מה זה עושה לך? מה זה הדגל בשבילך?

מר לוי:

נספח 2: כרטיסי ראיונות - המשך

דגל ישראל בחלל

קריין א: ערב טוב ושלום רב למאזינים ולצופים בבית אנו בתכנית נוספת "הדגל בשבילי..." והפעם נארח באולפן את טייס החלל הישראלי הראשון על ידי חיל האוויר: אילן רמון. בעוד 24 שעות יטוס אילן רמון לחלל.

קריין ב: ערב טוב אילן, האם תוכל לשתף את קהל המאזינים, כיצד אתה מתכונן לטיסה?

אילן רמון: ערב טוב. תחילה אספר שאני מאד מרוגש. אני מרגיש שאני טס במעבורת לחלל בשליחות של כל העם היהודי.

קריין ג: נודע לנו כי אתה לוקח עמך לחלל דברים מיוחדים, האם תוכל לשתף אותנו?

אילן רמון: אני לוקח איתי דברים שיש להם משמעות עבורי. יש בידי ספר תורה קטן שקבלתי מניצול שואה, מספר מזוזות וכמובן דגל ישראל.

קריין ד: מה המשמעות עבורך ועבור כולנו לכך שדגל ישראל יתנוסס בחלל? מה זה הדגל בשבילך?

אילן רמון:

נספח 2: כרטיסי ראיונות - המשך

הדגל שהניף נער ציוני בטונים

קריין א: ערב טוב למאזינים ולצופים בבית אנו בתכנית נוספת "הדגל בשבילי". נמצא איתנו מר סבן שהיה נער צעיר עם קום המדינה והתגורר בטונים. מר סבן על מה תרצה לספר?

מר סבן: אני רוצה לספר למאזינים על ההתרגשות הגדולה שאחזה בנו כששמענו על הקמת מדינת ישראל.

קריין ב: אתה היית נער ציוני פעיל. ספר לנו על כך.
מר סבן: ידענו שאין לנו בית אחר אלא ארץ ישראל. כל חיינו קיונו לחזור לנחלת אבותינו.

כששמענו על הקמת המדינה מלאה את לבנו שמחה עצומה.
קריין ג: והדגל? ספר לנו מדוע הנפת את הדגל ברחובות טונים? לא חששת מתגובות הערבים?

מר סבן: הדגל המונף סיפר ליהודי טונים כי לא עוד נגור בנכר. יש לנו מדינה משלנו- מדינת היהודים.

קריין ג: ואכן כ-45,000 יהודים מטונים עלו ארצה תוך 3 שנים מהקמת המדינה.
מר סבן: כן ולא רק מטונים. הייתה עלייה גדולה מ עיראק רומניה פולין תימן ועדן מרוקו, אלג'יר, בולגריה תורכיה לוב איראן צ'כוסלובקיה הונגריה גרמניה, אוסטריה מצרים ברית-המועצות ויוגוסלוויה.

קריין ד: ואוו עליה המונית.

מר סבן: כך באמת קראו לה, העלייה ההמונית. כ-700,000 עולים הגיעו לישראל.
קריין א': היום כשאתה רואה את דגל ישראל מתנוסס בחוצות מה אתה מרגיש?
מר סבן: הדגל בשבילי הוא:

דגל ישראל על אונית המעפילים
אקסודוס (לפני גירוש מהארץ).

אקסודוס

קריין א: שלום וערב טוב לצופים בבית בתוכנית נוספת הדגל בשבילי. נמצא איתנו כאן חבר ההגנה מיכה פרלסון. מר פרלסון אתה היית על אונית המעפילים אקסודוס בדרכה מגרמניה לישראל.

מיכה פרי: תפקידנו היה להביא את העולים רובם ניצולי שואה לארץ. בן היתר למדנו אותם מעט עברית ועודדנו את רוחם.

קריין ב: ספר לנו על המאבק עם הבריטים.

מיכה פרי: הבריטים סרבו לאפשר לנו להגיע לארץ. אחרי קרבות ומהומות נכנענו ומשהגענו לנמל חיפה נאלצנו לרדת מהאוניה היישר לשלוש אוניות גרוש חזרה לאירופה.

קריין ג: כיצד יכולתם להתמודד עם הבשורה הנוראה.

מיכה פרי: כן זה לא היה קל. כשנפרדנו מהאוניה ראיתי את דגל ישראל מתנוסס מעליה ועיני זלגו דמעות. כל אנשי האוניה ילדים נשים גברים זקנים וטף, כולם מחו דמעה.

קריין ג: ומה קרה בסוף?

מיכה פרי: החזירו אותנו חזרה לאירופה. אבל הסיפור שלנו עורר מהומה רבה בעולם. הינו עקשנים ונחושים.

קריין ד: ומה קרה בסוף?

מיכה פרי: כעבור מספר שנים עלו רוב נוסעי האוניה לארץ בדרכים שונות.

כשאתה רואה היום את דגל ישראל מונף בגאון מה זה הדגל בשבילך?

מיכה פרי: _____

נספח 2: כרטיסי ראיונות - המשך

דגל הדיו

קריין א: ערב טוב לכל הצופים והמאזינים. אנו בתכנית נוספת הדגל בשבילי...

והפעם סיפור מרגש על כיבוש העיר אילת. נמצא איתנו מר ברן שהיה מפקד חטיבת גולני וחטיבת הנגב. ערב טוב לך מר ברן.

ברן: ערב טוב. מיותר לציין ששמי האמיתי הוא אברהם אדן, ברן הוא הכינוי.

קריין ב: כן כמובן. ספר לנו מר ברן כיצד נכבשה אילת? מתי זה היה?

ברן: אום רשרש כך קראו אז לאילת. היה זה בשנת 1948. נחום הקשר קיבל מברק ובו כתוב כי הורו למפקד הבריטי לפנות את הבסיס.

קריין ג: או אז בטח התכוננתם לקרב קשה מאד. לא כן?

ברן: או כן. אמרתי לחיילי: אנו מוכרחים לכבוש את הבסיס לפני שיגיעו לשם הכוחות הערביים וישתלטו על המקום.

קריין ד: ואז התברר ששכחתם לקחת איתכם את דגל ישראל. ספר לנו לשם מה הייתם צריכים דגל.

ברן: חשבנו, מה נעשה אחרי שנצליח לכבוש את המקום? כיצד נוכל להראות שהמטרה בידנו?

קריין א: ובכן מה הפתרון לבעיה? זכור לי משהו עם דיו ובד, ספר לנו על כך.

ברן: "מצאנו פתרון, אלתרנו! פועה המזכירה לקחה סדין. היא מצאה הדפס של מגן דוד על גבי תיק עזרה ראשונה של חיל האוויר. היא תפרה את המגן דוד באמצע הסדין. אחר כך ציירנו בדיו שני פסים.

זהו! קבל את הדגל ו'דיר באלאק' (תזהר לך!), אמר לי נחום הקשר, אם לא תגיע ראשון ותתלה את הדגל שלנו באום רשרש!" עניתי לו שאעשה כמיטב יכולתי.

קריין ב: נספר למאזינים כי חטיבת הנגב ומפקדם ברן יצאו לדרך. השמש להטה, ושרב כבד הקשה על החיילים. הם התקדמו עוד ועוד אל עבר המטרה, וככל שהם התקרבו גבר המתח.

ברן: לפתע נראה מפרץ ים סוף!

ים כחול מציץ בין הרי גרניט ומנגד העיירה עקבה. איזה נוף מרהיב!

הכוחות חזרו אל החיילים העייפים, והם התקדמו במהירות אל עבר משטרת אום רשרש.

"המשטרה ריקה!" צעק אחד החיילים!

קשה היה להאמין! המשטרה הייתה ריקה! נדמה היה שהמקום מחכה לנו שניכנס! נמנע הקרב הקשה שמפניו חששנו!

התחבקנו, לחצנו ידיים ולא ידענו כיצד לבטא את שמחתנו.

קריין ג: ומה עם הדגל?

ברן: הוצאתי את דגל הדיו מחולצתי ונגשתי לתורן. כמה מהחיילים נגשו לתמוך במוט.

הייתי עייף מאד אבל בשארית כוחותיי טיפסתי על המוט קשרנו את הדגל אל התורן והחלקתי למטה.

קריין ד: מרגש מאד. וודאי הרגשתם שזהו רגע היסטורי חשוב. המדינה היהודית מגיעה עד מפרץ ים סוף.

ברן: אכן כן, התחושה הזו מלווה אותי עד היום בכל פעם שאני רואה את דגל ישראל מתנוסס אני:

הדגל בשבילי הוא

הדגל המרופט

- קרין א:** שלום רב וערב טוב. אנו בתכנית נוספת של "הדגל בשבילי..." נמצאת איתנו באולפן גברת שלומית לוגסי מפתח תקווה.
- קרין ב:** שלומית היא אזרחית שאכפת לה. האם תוכלי לספר לנו את סיפורך?
- שלומית:** ובכן אני גרה בפתח תקווה.
- ובכן אני מטיילת לי לפנות ערב והינה מה רואות עיניי?**
- קרין ג:** מה רואות?
- שלומית:** קשה לי לתאר אבל אני אנסה: אני רואה לנגד עיני דגל ישראל מרופט מלוכלך וקרוע מתנוסס מעל אחד העמודים.
- קרין ד:** איך הרגשת?
- שלומית:** נורא. הרגשתי בזיון לכל היקר לי.
- קרין א:** האם עשית משהו? הרי יש חוק במדינה. חוק הדגל.
- קרין ב:** נקריא לצופים ולמאזינים שלא מכירים את החוק: הפוגע בכבוד דגל המדינה או בכבוד סמל המדינה, או גורם לפגיעה בכבודו, או משתמש בו באופן שיש בו כדי לפגועה בכבודו, דינו – מאסר שנה אחת או קנס כאמור בסעיף 61(א)(3) לחוק העונשין, התשל"ז–1977
- שלומית:** מיד צלצלתי לעיירה ודווחתי על התקרית. לא ייתכן שכך יראה דגל ישראל.
- קרין ג:** וזה עזר?
- שלומית:** וודאי. החליפו את הדגל בדגל חדש.
- קרין ד:** אז כעת כשהכול שב על מקומו בשלום תוכלי לומר, מה זה הדגל בשבילך?
- שלומית:** _____

הדגל ממלא אותי בגאווה על כך שיש לנו מדינה. כשאני רואה את הדגל מתנוסס בכבוד ובגאון אני גאה להיות חלק ממדינת ישראל.

הדגל מילא אותי תקווה. שגם כשקשה ורע עוד יהיה טוב. ואנו נשוב לחיות בארץ ישראל בלי שאף אחד בעולם יגרש אותנו מכאן. גם היום כשאני רואה את הדגל אני מתעודד שנצליח להתגבר על כל הקשיים.

הדגל בשבילי הוא סמל לחוזק של עם ישראל. בכל פעם שאני מטייל בירושלים ורואה אותה בנויה ודגליה מתנוססים אני לא מבין איך עם שעבר את השואה. ואיבד שישה מליון. קם וחי. עם ישראל חי.

הדגל בשבילי הוא סמל למשהו פלאי שאי אפשר להסביר. כיצד עם שעבר כל כך הרבה צרות התקבץ אחרי 2000 שנות גולה והקים מדינה מתקדמת עם טכנולוגיה מבין הטובות בעולם. אני גאה להיות נציג של הפלא הזה ולהניף לעיני כל העולם את דגל ישראל.

הדגל נותן לי להבין איפה המקום שלי. לא בטוניס ולא במרוקו. אין מקום לעם ישראל אלא בארץ ישראל. כשאני רואה את הדגל אני מרגיש שאני בבית.

הדגל בשבילי הוא סמל הניצחון. בכל מקום שכבשנו אדמה מאדמת המולדת מתנוסס דגל. היום כשאני רואה דגלי ישראל אני מבין שעם ישראל ניצח ויש לנו מדינה.

הדגל ממלא אותי בגאווה על כך שיש לנו מדינה. כשאני רואה את הדגל אני גאה להיות חלק ממדינת ישראל.

הדגל מילא אותי תקווה. שגם כשקשה ורע עוד יהיה טוב. ואנו נשוב לחיות בארץ ישראל בלי שאף אחד בעולם יגרש אותו מכאן. גם היום כשאני רואה את הדגל אני מתעודד שנצליח להתגבר על כל הקשיים.

הדגל בשבילי הוא סמל לחוזק של עם ישראל. בכל פעם שאני מטייל ביروشלים ורואה אותה בנויה ודגליה מתנוססים אני לא מבין איך עם שעבר את השואה. ואיבד שישה מליון. קם וחי. עם ישראל חי.

הדגל בשבילי הוא סמל למשהו פלאי שאי אפשר להסביר אותו. מי יכול להבין שאחרי 2000 שנות גלות. עם שעבר כל כך הרבה צרות התקבץ שוב והקים מדינה מתקדמת עם צבא חזק וטכנולוגיה מבין הטובות בעולם. אני גאה להיות נציג של הדבר הזה ולהניף לעיני כל העולם את דגל ישראל.

הדגל נותן לי להבין איפה המקום שלי. לא בטוניס של. לא במקום שלא במרוקו. אין מקום לעם ישראל אלא בארץ ישראל. כשאני רואה את הדגל אני מרגיש שאני בבית.

הדגל בשבילי הוא סמל הניצחון. בכל מקום שכבשנו אדמה מאדמת המולדת מתנוסס דגל. היום כשאני רואה דגלי ישראל אני מבין שעם ישראל ניצח ויש לנו מדינה.

